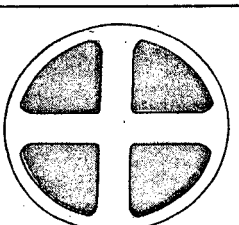

Et fint knippe av norske nazister. T.v. Jonas Lie prydet med SS-uniform og jernkors blir intervjuet mens hird og politi hører på. I midten norske nazijenter kaster

NORGE SKULLE BLI DIKTATUR BYGD

Dette er siste artikkel i en serie om Nasjonal Samling, som vil forsøke å gi en bredere presentasjon av partiet enn den som ble gitt i fjernsynsserien «I solkorsets tegn».

Mange henvendelser til VG etter denne serien tydet på at den hadde gitt ufullstendig og forvrengt bilde. Stoffet er hentet fra norske og tyske arkiver, og fra den store mengde litteratur som er utgitt etter krigen. De første artiklene stod 28./29./30. april.

Noen av de sterkeste reaksjoner på TV-serien «I solkorsets tegn» kom fra personer som ble hardt rammet av det tyske sikkerhetspolitets fremferd. De bebreidet de som laget serien at f.eks. fangeleirenes grusomheter ikke ble omtalt, at det ikke ble sagt noe om torturen i fengslene og på Sipos kontorer, at man ikke fikk noe inntrykk av sadismen og brutaliteten.

De som kritiserte på denne måten lot til å tro at filmserien het «I hakekorsets tegn», og at det var et siktet mål å få fram alle arter overgrep mot folket i krigstiden. Det er karakteristisk at det her skjer en sammenblanding av det ansvar Nasjonal Samling hadde og det Josef Terboven stod som representant for. I virkeligheten var jo en del av de aller verste norske sadister og torturister aldri medlem av NS. Det var folk som hadde latt seg verve av tysk politi direkte, og slett ikke alltid hadde de særlig politisk overbevisning i sin tjeneste.

Likevel er det ille nok hva NS-medlemmer var med på. Mye av dette hører til det som er blitt fortregt av NS-medlemmene 35 år senere. De har glemt det, og de forestiller seg at de heller aldri har hørt om de mange brutale overgrep. Like blanke som de er på dette felt, like gnistrende klare er erindringene om egen arrestasjon. Detaljene syntes prentet inn. Og overdrivelsene om overgrep og mishandling, f.eks. i form av dårlig ernæring i fengslene, har vokst frodig i etterkrigstiden. Det skyldes

ikke minst en omhyggelig pleie av slike minner.

Bistand til fienden

Det ble under landssvikoppkjøret slått fast at medlemskap i Nasjonal Samling i seg selv var å oppfatte som bistand til fienden. Domstolene fikk riktignok vanskeligheter med å ta standpunkt til hva det enkelte NS-medlem hadde forstått på dette punkt. De fleste hevdet at de selv sagt ikke ante at medlemskap var å støtte landets fiende. De påberopte seg den totale uvitenhet på dette punkt, ja, en del gjorde seg virkelig helt dumme for å bevise sin uskyld. Ikke hadde de lest partiprogrammet, ikke hadde de hørt Føreren tale og de hadde tilsynelatende oppfattet partiet som litt av en selskapsklubb.

Domstolen slo også fast at medlemskap i NS innebar støtte til et angrep på norsk statsforfatning. Det var det juridisk vanskeligere å komme fra, for intet NS-medlem kunne godt late som om ideen om førerstaten var fremmed. Under rettsoppkjøret ble påtalt unnlatt i 5000 tilfeller der myndighetene mente at det forelå straffeskyld. Det gjaldt

først og fremst personer som påberopte seg passivt medlemskap i NS.

Bare forelegg

Vel 22 000 andre NS-medlemmer slapp med et forelegg. Det var vel halvparten av dem som ble trukket inn i rettsoppkjøret utelukkende på grunn av medlemskap i NS eller fordi de hadde gitt økonomiske bidrag til partiet.

Det er av betydning å understreke det høye tall forelegg. Man har nemlig stundom i debatten om rettsoppkjøret fått det inntrykk at titusener kvinner og menn måtte sitte i fengsel på grunn av medlemskap i NS. Også noen av de personer som ble intervjuet i TV-serien gav inntrykk av at dette var situasjonen. Det er altså misvisende.

De nordmenn som gjorde tjenester i de væpnede styrker på tysk side, står av mange grunner i en særstilling. Det er antatt at omkring 10 000 meldte seg til slik tjeneste, enten til frontkjempersavdelinger, den tyske krigsmarine eller til SS-vaktbataljon. Om trent halvparten av dem ble avvist, først og fremst av helsemessige årsaker.

Grusomme fangeleirer

Det er fra NS-hold etter krigen med særlig styrke hevdet at man her står overfor en gruppe som var tro mot sin idealisme, og som var villig til å sette livet inn for den store saken. Det gjelder i hvert fall ikke for alle, og det må det være på tide å minne om, for at saken kan få riktigere proporsjoner. Mange NS-medlem-

mer meldte seg jo slett ikke frivillig til tysk fronttjeneste. Det ble hardt presset av partiets tillitsmenn til å melde seg. De tenker hverken idealisme, frivillighet eller offervilje. Andre lot seg verve i håp om å få noen av de betydelige materielle fordeler som ble stilt i utsikt, bl.a. gårdsbruk, en god sivil karriere etterpå osv. De som var med i SS-vaktbataljon gjorde bl.a. tjeneste som vakter i grusomme fangeleirer i Nord-Norge. Det er vel 360 nordmenn som frivillig utførte slik tjeneste. Femten prosent av dem ble etter krigen dømt for mishandling og drap av fanger (særlig jugoslaver). Etter alt man nå vet burde et større tall ha vært dømt, hvis man fra norsk side hadde satt mer inn på oppklaring i de første etterkrigsårene.

Hemmelige agenter

Et antall NS-medlemmer deltok sammen med andre nordmenn som hemmelige agenter i norsk tjeneste. Noen i den militære kontraspionasje (Abwehr), andre for det hemmelige tyske politi (Gestapo). Flere av dem hadde da fronttjeneste bak seg.

Andre forhenværende frontkjempere havnet i statspolitiet og grensepolitiet, der de fikk overordnede stillinger på grunn av sin militære tjenestetid.

De frontkjempere som var blitt invalider i tjenesten slapp etter krigen med påtaleunnlattelse, hvis det da ikke forelå andre særlig graverende forbrytelser.

Hordens Bedriftsvern og såkalte Alarmerheter var væpnede avdelinger som ble tre-